

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

60. An si Religiosus habeat licentiam generalem expendendi aliquam
quantitatem, possit valide illam ludo exponere? Et an qui ab illo talia
lucratur, teneatur ad aliquam restitutionem? Et notatur, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

sententia. Ad primum enim dicimus, licet Prælati non possent in speciali, & determinate concedere subdito licentiam ad vsum turpem, vel superfluum, quia iam hoc esset cooperari eius peccato: potest tamen in genere, & in vniuersum concedere illi facultatem plenam, cedendo iuri suo in vniuersum, itaq; ex ea parte quilibet vsum non habeat malitiam iniustitiam. Sicut, si is, qui tibi mutauit pignore accepto, peteret à te licentiam vtendi eo pignore, posses tu licite illam concedere generalem ad omnes vsus: nam licet in speciali non posses commodare ei rem illam ad vsus turpes, & inhonestos, v. g. ad sollicitandam feminam; potes tamen in vniuersum permittere ei omnes vsus, hoc est cedere iuri tuo, ita vt quilibet vsum non habeat rationem iniustitiam; nec sit inuito domino: & hæc præsumitur esse tua mens, dum aliud non explicas, & de facto non peccabit creditor ille contra iustitiam, si te tua vtatur ad vsus turpes, & illicitos. Similiter ergo superior potest absque peccato cedere iuri suo in vniuersum, & permittere tibi, quantum est ex parte sua omnes vsus talis pecunie, absque eo, quod idem censetur cooperari positiuè tuo peccato.

4. Ad secundum desumptum ex licentia testandi Episcopo concessa, quæ si id non exprimat, præsumatur semper esse solum ad opera pia; responderi potest; quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam. Ratio autem esse potest, quod quando sunt duo impedimenta, in quibus aliquis superior dispensare potest, non censetur in vtroque dispensare, nisi id explicet, quando obligatio vnius non est necessaria ad auferendum alterum; sed potius dispensatio, cum sit odiosa, & contra legem, debet strictè intelligi, quantum satis est ad eius verba verificanda. Cum ergo Episcopus, nec possit testari, nec possit etiam disponere de bonis Ecclesiasticis, nisi ad opera pia, & Pontifex possit in vtroque dispensare ex causa, vt facitur Sanchez lib. 2. consil. cap. 2. dnb. 51. numer. 9. hinc est quod dispensatio solum ad testandum non censetur esse ad disponendum in vsus profanos; quia potest bene verificari dispensatio in vna lege absolute dispensatione in altera; cum possit bene heri testamentum absque eo quod fiat in vsus profanos. At verò Prælati Regularis non potest ipse dispensare cum subdito, vt possit licite expendere in vsus profanos, vel turpes, sed solum vt possit expendere, auferendo vnicum impedimentum suæ contrariæ voluntatis: non est ergo, cur limitetur eius licentia, cum ad ipsum non spectet auferre aliud impedimentum, nec oppositionem nisi cum vnica lege. Quare videtur potius habere, sicut debitor in casu posito permittens creditori vsum liberum sui pignoris, quia cum non possit ipse reddere creditori licitum vsum pignoris ad res turpes, non censetur limitare licentiam: sed, auferre solum illud vnicum impedimentum, quod ipse potest auferre cedendo iuri suo in ordine ad omnes vsus, ne sit contra iustitiam; sic etiam pater concedens filio facultatem testandi, non censetur eam limitare ad opera pia, vel licita, quia ipse non potest tollere illud aliud impedimentum circa res inhonestas, & idem censetur ex parte sua auferre totalitè illud vnicum impedimentum, quod poterat auferre; sic ergo se habet Prælati, ad quem non pertinet auferre illud aliud impedimentum circa vsus superfluos, & turpes, & ideo solum auferit impedimentum suæ voluntatis contrariæ, quod ei subest abique vlla profus limitatione: quia æquè se habet ad vtrumque vsum, cum æquè possit ab vtroque auferre malitiam iniustitiam cedendo iuri suo, & quoad hoc nihil magis possit circa vnum, quam circa alium, quia vterque subest ipsi solum, provt opponitur iustitiam, & ex hoc capite voto paupertatis. Et hæc omnia do-

cet Cardinalis de Lugo, ex quibus, Gra gratis obmurmurantium claudenda erunt. Omnes opinioniones Confessarij scire debent, vt postea secundum prudentiam illis vtantur, & si aliter fieri non potest onera non imponant ferre non valentibus vel nolentibus, quando probabiliter fieri potest.

5. Nota quod post hæc scripta inueni Ioannem Machadam de Perfecto Confess. tom. 2. lib. 5. part. 2. tract. 1. docum. 1. num. 3. nostram sententiam ab Eminentissimo cardinali de Lugo confirmatam, tanquam probabilem admittere.

RESOL. LIX.

An Religiosus, qui ex licentia Superioris libere de aliquibus pecuniis possit disponere, si illas infirmis in ludis prohibitis, vel cum meretricibus, peccet contra votum paupertatis, & accipientes teneantur ad restitutionem?

Et an stando in opinione affirmatiua, dictam pecuniam possit quis restituere eidem Religioso, vel teneatur restituere Monasterio?

Idem dicendum est de ceteris alijs, qui ludere vel alienare non possunt, vt de filiis familias, seruis, & vxoribus. Ex p. 3. tr. 2. Ref. 98.

§. 1. **A**ffirmatiua sententia est communior & probabilior, sed negatiua est etiam probabilior, quam tuentur Doctores, quos citat, & sequitur Ioannes Salas tract. de ludo, dub. 2. 1. num. 4. vbi sic ait: Religiosos, quibus per Superiorem licet de re aliqua libere disponere, etiam si in ludis illicitis, vel rebus turpibus eam expendant, valide expendere, nec recipientes teneri ad restitutionem. Ita ille. Vbi multas pro hac firmanda sententia rationes adducit; licet contra illam nouissime insurgat amicissimus Sanctarellus tract. de Apost. cap. 6. dub. 2. num. 12.

2. Sed si aliquis vellet stare in prima opinione, queritur an dictam pecuniam possit quis restituere eidem Religioso; vel teneatur restituere Monasterio; & ad hoc dubium ita respondet Villalobos in summa, tom. 2. tract. 28. diff. 5. dub. 11. [Lo que vno gana al hyjo que esta en poder de su padre, è al Religioso, è à otro, que no podia jugar, basta que lo restituya a ellos, aunque no sean verdaderos señores dello. La razon es porque no esta obligado de insidia à poner la cosa ganada en mejor estado del que tenia; aunque alguna vez seria peccado contra caridad, y es quando haziendo esta restitucion à ellos, toman ocasion para jugar otra vez.] Hæc ille, qui citat Rodriguez, & Rebelium.

sup. hoc in Ref. præterita, & in alijs eius secundæ notæ, & in Ref. seq. & in alijs eius primæ notæ.

Sup. hoc cū eodem Villalobos hic citato in Ref. seq. §. vic. & in alijs eius notæ.

RESOL. LX.

An si Religiosus habens licentiam generalem expendendi aliquam quantitatem, possit valide illam ludo exponere?

Et an qui ab illo talia lucrantur, teneantur ad aliquam restitutionem?

Et notatur, quod si aliquis lucraretur magnam summam pecuniarum à Religioso, posse illam eidem restituere, & non Monasterio.

Idem in vtroque dicendum est de filio familias, vxore, &c. Ex p. 7. tr. 9. Ref. 15.

§. 1. **A**ffirmatiua sententiam tanquam probabilem admittit Medina in summa lib. 1. cap. 14. §. 29. & Alcozer lib. de ludo cap. 16. & ideo Faustus in speculo Confess. diffinit. 32. quæst. 21. num. 5. sic ait. Quartò dico, quod Religiosus, qui expendit

Sup. hoc in duabus præcedentibus Ref. & supra in Ref. 23. §. Nota rectè.

& in Ref. § 5 in vtes profanos, quæ ad honestam recreationem fi-
 §. 2. infir. & bi à Prælo conceduntur, peccat mortaliter, si mate-
 infra in Ref. ria est gratis, & est proprietarius, ij, tamen qui ab
 63 §. vit. an illis talia lucrantur, ad nullam restitutionem tenentur.
 te medium. Ratio est, quia licet modus alienandi sit contra-
 vesi. Quin. etiam & voluntatem superioris, non tamen ipsa alienatio se-
 tom. 2. tr. 4. cundum se, ita vteam inuolidam esse velit. Ita ille.
 Ref. 13. Et hanc opinionem ex Societate IESV docet Rebel-
 lege doctri- lius, p. 2. lib. 12. q. 4. n. 6.
 nam §. vit. & in tom. 8. tr. 2. Sed negatiuam sententiam communiter docent
 7. Ref. §. 8. Doctores vnde Villalobos in summa tom. 2. tract. 28.
 Id autem & diffie. 5. num. 10. sic ait. [Rebello dize, que si el Re-
 in §§. 10. q. 1. ligioso juega lo que el Prelado le concede para ga-
 & melius hic supra in star en recreation honesta peca, mas que el que gana
 tr. 1. Ref. no está obligado à restituír; y lo mismo dize del me-
 195 §. vit. ad nor. La razon que dà es, que aunque el modo de la
 medium, a enagenacion sea contra voluntad del superior, no lo es
 vest. Dein de. la misma enagenacion. Mas esto tambien es falso
 quanto al Religioso, porque como queda dicho, el

Et sup. li. 3. Verùm licet hæc sententia sit probabilior, &
 Prebato transferir el dominio, como no valiera, si sequenda, primam tamen etiam probabilem esse exi-
 lati contem- lo diera à una ramera.] Ita Villalobos? cui nouissi-
 tu in fine me adde Dicastillum de iustitia lib. 2. tract. 18. disp. 4.
 huius §. 2. supra in Ref. dub. 5. num. 43.
 57. ad me- 3. Verùm licet hæc sententia sit probabilior, &
 dium §. 1. sequenda, primam tamen etiam probabilem esse exi-
 & c. stimo cum aliis, quos adduxi in 3. pari. tract. 2. Reso-
 Quæ hic est- lur. 65. & ne deseras etiam recognoscere me ipsum in
 supra Ref. 2. p. tract. 15. Resol. 54.
 23. Quæ hic est- 4. Nota tamen hic, quod si aliquis lucraretur
 supra Ref. magnam summam pecuniarum à Religioso, possit
 55. Et pro illam eidem restituere, & ideo Villalobos in sum-
 contro in ma tom. 2. tractat. 28. difficultat. 5. numer. 10.
 hoc §. vit. sic asserit. [Lo que uno gana al hijo que esta
 Villalobos en poder de su padre, o al Religioso, o a otro que no
 hic citato podia jugar; basta que lo restituye a ellos, aunque no
 in Ref. præ sean verdaderos señores dello. La razon es, porque no
 teticas, §. 2. esta obligado de iustitia a poner la cosa agendada en
 infra in Ref. mejor estado del que tenia, aunque alguna vez seria
 63. §. Sed. peccado contra caridad, y es quando haciendo esta re-
 cursum in- stitucion a ellos, toman ocasion para jugar otra vez.]
 fine. Ita ille, & Ego.

RESOL. LXI.

An Religiosus illicite ludendo, si lucretur, teneatur restituere colludenti?
 Et qua possit ludere? An possit ludere aliquid man-
 scriptum, calarum, pictum, vel aliud qualecumque,
 in quod habet Dominium, &c?
 Sed maior difficultas est, si inquireret, an qui lucratus
 est lectionem aliquot Missarum, possit pro illis ac-
 cipere stipendium; an vero ille, qui perdidit illud
 accipere debeat?
 Et notatur posse Religiosum dare quæcumque alteri
 Religioso eiusdem Monasterij, quin peccet con-
 tra paupertatem, & cum illo concertare de rebus
 ad usum concessis, &c. Ex. p. 9. tr. 6. & Misc. Ref. 24.
 alias 25.

§. 1. **R**espondeo cum Sanchez in Summa, tom. 2.
 lib. 7. cap. 19. num. 85. probabile esse, Re-
 ligiosum ludentem absque licentia, aut excedentem
 quantitatem supra id, quod poterat, & lucranti-
 tem non teneri restituere colludenti, eò quod
 contractus sine licentia Prælati inuitus, postea
 sustineri possit à Prælo, quatenus cedit in eius vti-
 litatem. Sed contracta sententia est probabilior, quam
 tenet ipsemet Sanchez.

Sap. hoc in 2. Sed, quia hic sermo incidit de ludo Religio-
 tom. 6. tr. 4. forum, non deseram pro curiosis adnotare ea, quæ

Philosophatur secundum sua principia Caramuel
 in Theolog. mor. lib. 2. disputat. 15. num. 809. vbi
 sic ait: [Puto Religiosos, sicut nec dare, sic nec pos-
 se ludo exponere pecunias: credo tamen, posse om-
 nia illa ludo exponere, quæ possunt liberaliter dari.
 In quæ Religiosus habeat proprietatis dominium de
 in quæ non, expolui in meis Commentariis in Regu-
 lam Benedictam disp. 59.

3. Asserui enim n. 831. in manu scripta sua habere
 re verum dominium Religiosum num. 839. magis
 steriale in discipulo Religioso professi concilia-
 num. 852. & 853. Religiosi dominio actiones pene
 internas, & externas subieci: num. 869. & res vniuersales
 actu consumptibiles: num. 871. dixi posse (nisi dicitur
 tistes inhiuerit) industria sua horis vacantibus seruire
 re amicis, puta pingendo, transcribendo, callando.
 Ergo ex consequentia doctrina tenebor dicitur, posse
 quemcumque Religiosum in ludo honesto concertare
 cum quocumque seculari, hoc pacto, quòd ille pecu-
 nias, aut alia, quæ sua sunt, exponat; talia tamen
 quo possint Religioso, aut Monasterio acquiri: tunc
 vero Religiosus exponat aliquid manu sua scripturam
 calarum, pictum, vel aliud qualecumque, in quod
 habeat dominium, vel possit liberaliter dare. Licet
 orationibus frequenter videmus, & laudamus: ratio
 enim videtur postulare, vt cum in militante Ecclesia
 aliquam honestam recreationem capimus, aliquam
 etiam purgantem indulgemus. Indulgemus, cum de
 orationibus pro ipsarum requie decitamus legendis.
 Sæpè Sacerdotes pro Missis legendis, aut concertant,
 aut ludunt, quod tamen si incriminatur aliqui
 prudentiores approbant, & commendant. Matth. 11.
 & Iosephus, cognomento Iustus fortis fuit Apollo
 latum: cur non possent fortis, vter quatuor Missas
 vel plures esset lecturus pro animabus purgantibus.
 Sed maior esset difficultas, si inquireret, an qui
 lucratus est lectionem aliquot Missarum, possit
 pro illis accipere stipendium? an ille, qui perdidit
 Respondeo, standum esse contractui. Cum de orationibus
 onibus, aut Missis pro animabus Purgatorij legemur
 dis decetatur, videtur iniri concordia, quæ postu-
 let, eum, qui in certamine, aut ludo victus est, debe-
 re omnium ludentium nomine illa Sacrificia, aut
 Orationes Deo pro animabus Purgatorij refrigerandis
 offerre: vnde liquet, victorem pro talibus Missis
 elemosinam accipere non posse. Ceterum, si de-
 certent duo, quòd victus legat tot Missas ad vincens
 intentionem poterit victor de illis, vt de propriis dis-
 sponere. Et hoc vidi apud viros pietissimos sine
 contradictione praticari. Vbi certum est, non dari
 obiectionem, quæ ex paupertatis rigore nascatur: &
 si quis scrupulus suboritur, respicit indecentiam, sed
 & hanc non reperiri, si ludus sit honestus, & pæ-
 dens, censemus.

4. Placuit mihi num. 965. Fagundez, & Al-
 mas sententia asserens, posse Religiosum dare quæ-
 cumque alteri filio eiusdem Monasterij: quin peccet
 cet contra paupertatem: nam huiusmodi donationes
 non mutant dominium. Infero, non esse contra pau-
 pertatem duorum Confratrum concertationem, si de
 rebus ad vsum concessis: nam alteruter vicarius, donat
 nium immutatum remanet penes Communitatem.
 Et hæc omnia docet Caramuel loco citato, quæ etiam
 mente dicta esse volo.

RESOL. LXII.

Quo pacto Religiosus debeat restituere, si absque
 licentia Superioris bona aliqua secularibus dona-
 uit, aut in ludis, & cum mercetricibus conuersatus?